

8. Какарева І. Інтерактивні технології у навчанні //Поч. школа. –2006. –№2.–С.19-20.
9. Мушак І. Варіативність організаційних форм навчання молодших школярів //Поч. школа. –2001. –№2. –С.13-15.
10. Стребна О.В., Соценко А.О. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи –Х.: Основа, 2007. –176с.
11. Шаульська О.С. Використання групової роботи як умова формування компетентності самоосвіти й саморозвитку //Поч. навчання. –2006. –№18. –С.2–9.

ЧИТАЦЬКІ ЗАПИТИ СЬОГОДЕННЯ: ДОСВІД ЗАРУБІЖЖЯ ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

М. В. Варданян

Зниження читацької активності учнів, молодого покоління України – тема, про яку часто говорять і пишуть учителі, бібліотекарі, науковці. Панує навіть стереотип, що ця тенденція притаманна цілому світу.

Проте нещодавно на сайті відомого українського «Видавництва Старого Лева», що спеціалізується на виготовленні дитячої книги, були опубліковані цікаві результати опитування. Моніторинг щодо регулярності читання у всьому світі провела Компанія GfK Group, що займається споживацькими дослідженнями [1].

В онлайн-опитуванні взяли участь 22 тисячі читачів віком від 15 років з 17 країн, а саме з Аргентини, Австралії, Бельгії, Бразилії, Канади, Китаю, Франції, Німеччини, Італії, Японії, Мексики, Нідерландів, Росії, Південної Кореї, Іспанії, Великобританії і США. Опитування свідчить, що 30% респондентів читає книги щодня, 29% – принаймні один раз на тиждень. Раз на місяць читає 17% опитаних, 18% – ще рідше. При цьому 6% респондентів зазначили, що не читають взагалі. У цьому рейтингу Китай посідає найвищу сходинку за кількістю людей, які читають книгу щодня – 36%, також високий відсоток має Іспанія та Великобританія (по 32%), США та Італія (по 30%). Нідерланди і Південна Корея є країнами, великий відсоток читачів яких зазначили, що вони ніколи не читають книг [1].

На жаль, у цьому рейтингу Україна не представлена. Але у вітчизняних публікаціях часто натрапляємо на невтішні заголовки «Криза нечитання. Половина українців не читає книжок і щороку кількість байдушких до читання зростає» [2], «Сучасні діти не читають... Як бути?» [3], «Україна в еру нечитання» [4] тощо.

Серед причин, майже кожен у першу чергу називає комп'ютер та Інтернет, що стали сучасній молодій людині заміною книжки. Але ж Інтернет є не лише в Україні. Як же книга й Інтернет співіснують у світі? Цілком дружньо. Можна навести кілька прикладів. Є цікавий онлайн курс професора літератури Філіпа Швайгхаузера (Philipp Schweighauser) під назвою «Літературне читання у цифрову еру» (Literature in the Digital Age: from Close Reading to Distant Reading) [5]. У ньому професор розглядає стратегії читання сучасності, серед яких гіпертекстуальне читання та читання за допомогою соціальних мереж. Усі вони дають змогу людям прочитати певну книгу та її обговорити інтерактивно з автором, дати поради та навіть дописати. Для цього існують спеціальні сайти, де викладаються ці книги.

Загалом, існує ціла мережа таких сайтів, зокрема пов'язаних із дитячою книгою. Це й сайти з продажу, наприклад, Amazon пропонує Children's Books

на кожен вік або смак. Є сайти зі статтями про дитяче читання, книги, опитуваннями та голосуваннями. Зазвичай їх проводять бібліотеки. Наприклад, New York Public Library, або Internationale Jugendbibliothek (Міжнародна юнацька бібліотека у Мюнхені). Активна бібліотека у Мюнхені не лише віртуально. Живописне місце у замку Блютенбург, в якому розміщена бібліотека, робить її привабливою як для дорослих, так і дітей. Про низку подій на тиждень-місяць можна прочитати на дошці оголошень перед входом. Тут і зустрічі з письменниками, і публічні читання, і святкові заходи, зокрема і для цілих родин.

Про те, що у Чехії цінують читання, засвідчують повні зали міської бібліотеки у Празі. Вона працює для мешканців міста цілодобово. Її відвідують сім'ями. Незвичними є зали з дитячими книгами, які діти можуть самі обирати. У читальній залі наявний майданчик з м'якими меблями для читання та іграшки. Зранку у будній день можна зустріти не одну пару родин, які завітали до бібліотеки почитати та провести гарно день.

Улюблені дитячі книги з гарними ілюстраціями можна придбати у книгарнях, які доволі часто зустрічаються вулицями Мюнхену і Праги. Але спочатку їх можна погортати. Для того у книжкових магазинах навіть відводиться місце зі зручними кріслами. Хоча книги не дешеві, але їх охоче купують.

Незвичне для українців явище – це вуличний букросінг у Мюнхені. У прозорій скляній шафці книги для дітей розміщені на нижній полиці, щоб було зручно дістати. Серед книг – як світова класика, так і сучасна німецька дитяча література.

Про увагу до дитячого читання може засвідчити і ціла низка англійських наукових періодичних видань *Children's Literature in Education*, *International Research in Children's Literature*, *History of Education and Children's Literature*, *Bookbird: A Journal of International Children's Literature* тощо, в яких не лише аналізуються художні дитячі твори, а й ставлять проблеми читання в освіті. Тим самим, дитяча література у світі постає як така, що має теоретичну вагу.

На загал, спостереження над проблемою читацької активності у світі засвідчує і те, що вона (ця проблема) вирішується на державному рівні. Це і видавнича діяльність (відповідною мовою), і забезпечення бібліотек книгами, обладнанням, меблями, і різноманітні засоби популяризації читання. Зокрема, у Німеччині, досвід якої перейняла і Польща, активно розвинутий проект «Уся Німеччина читає дітям». Інший аспект, на чому варто наголосити, це популяризація сімейного читання за кордоном.

Які реалії сьогодення України? Про те, що в Україні взагалі нічого не робиться, сказати не можна. Є ціла низка видавництв, які спеціалізуються на дитячій книзі. Це і вже згадуване «Видавництво Старого Лева», і «А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га», Грані-Т тощо.

Щороку у Львові проходить книжковий форум, з нагоди якого постійно видаються нові сучасні книги. Письменники в Україні досить активні та плідні на дитячу книгу. Лише в алгоритмі сучасної дитячої літературі, методичного комплексу «Дитяча література», 60(!) прізвищ та більше двох сотень книг для дітей різної категорії, які розглядаються зі студентами спеціальності «Початкова освіта»

КДПУ у навчальному курсі «Дитяча література». На допомогу вчителям початкової школи Міністерство освіти і науки торік видало «Хрестоматію сучасної української дитячої літератури», що розміщена у вільному доступі в Інтернет.

У мережі можна відшукати і сайти, які спеціалізуються на дитячій книзі. Тут і відгуки, рецензії, і критичні аналізи. Наприклад, *Буквоїд* <http://bukvoid.com.ua/> *Букмоль* <http://bokmal.com.ua/> *Друг читача* <http://vsiknygy.net.ua/> *Казкарка* <http://kazkarka.com/> *Barabooka: простір української дитячої книжки* <http://www.barabooka.com.ua/blog-kazkarka/> *Читомо. Культурно-видавничий проект* <http://www.chytomo.com/book-art>. Від Національної бібліотеки України для дітей активно функціонує *Ключ: краща література юним читачам* <http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=5516>. Є сайти з повнотекстовими книгами, зокрема *Електронна бібліотека «Весела абетка»* <http://abetka.ukrlife.org/poltava.html> та *Електронна бібліотека «Діаспоріана»*: <http://diasporiana.org.ua/>

Чимало адресованої дітям інформації щодо книг і читання містять також електронні версії періодичних дитячих видань, що дає змогу безпосередньої участі читача в обговоренні й творенні матеріалів, інколи доповнені інтерактивними конкурсами тощо. Серед найкращих – сайт «Країна ангелят» (<http://www.angelyatko.com.ua/main.php>), що відображає часописи «Ангелятко» та «Крилати», сайти «Пізнайка» (<http://posnayko.com.ua/>) та «Казкового вечора» (<http://kazkovy.com.ua>), «Острів знань» (<http://ostriv.in.ua/>).

Серед проєктів, спрямованих на популяризацію дитячого читання, можна навести такі, як «Вся Україна читає дітям» (у руслі «Уся Німеччина (Польща) читає дітям»), а також проєкт дитячої письменниці Лариси Ніцой «Дорослі читають дітям».

У контексті нової української школи оновлення зазнала і навчальна програма «Літературне читання» для початкової школи. Серед змін у програмі можна відзначити те, що в ній конкретизовано позиції, які спрямовують учителя на реалізацію компетентнісного підходу та формування ціннісного ставлення до читання як джерела знань і як засобу естетичного задоволення, а також проаналізовано та оновлено коло читання в кожному класі з використанням рекомендаційних списків дитячої літератури. До Програми додано значну кількість сучасних письменників, таких як Сергій Пантюк, Лариса Ніцой, Василь Голобородько, Оксана Луцешська, Ірен Роздобудько, Валентина Вздольська тощо.

Як бачимо, українські реалії не такі вже й трагічні. Проте серед проблем нечитання варто виокремлювати не лише недостатній рівень державного фінансування бібліотек та вартість книги, які у світі не є дешевим товаром. Адже, що стає на заваді батькам читати книгу разом із дитиною перед сном, на вихідному чи у відпустці? Паперову чи електронну. Спільне читання та обговорення у сім'ї – перший крок до виховання дитини, яка буде читати, розвивати свій духовний світ та свою ерудицію. Батьки – це приклад. Сімейне читання – досвід, який варто перейняти.

Не останнє місце відіграє і початкова школа. Задля популяризації читання серед дітей є різноманітні інтерактивні технології. Наприклад, освітні буктрей-

лери — це короткі відеоролики, метою яких є зацікавити дитину почитати твір. Студенти КДПУ, майбутні вчителі початкової школи, вже впродовж кількох років успішно реалізують цей проект, з яким можна познайомитися на каналі КДПУ в YouTube. Крім того, сучасні письменники раді зустрічам із дітьми. З ними можна організувати скайп-зустріч, або поспілкуватися в соцмережах. Доволі активний у цьому плані І. Андрусяк. Проте, ніщо не замінить живого спілкування та читання вчителя вголос для дітей та з дітьми.

Наостанок висловимо сподівання, щоб в Україні процес читання буде нарошувати свої потужності та розвиватися не гірше, ніж у європейських країнах та країнах світу з високою читацькою активністю. Для того має бути потреба змінюватися, зростати духовно, а це вже культура виховання і тема для інших роздумів.

Література

1. В якій країні читають найбільше? Нове дослідження [Електронний ресурс]. – Веб-сайт «Видавництво Старого Лева». – Режим доступу: <https://starylev.com.ua/news/v-yakiy-krayini-chytayut-naybilshc-nove-doslidzhennya>.

2. Коваленко Н. Криза нечитання. Половина українців не читає книжок і щороку кількість байдужих до читання зростає [Електронний ресурс] / Коваленко Н., Лащенко О. – Радіо Свобода. – 16 липня 20087. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/1184299.html>

3. Сучасні діти не читають... Як бути? [Електронний ресурс]. – Вісті Придніпров'я. – 23 березня 2016. – Режим доступу: <https://vesti.dp.ua/suchasni-diti-ne-chitayut-yak-but-i-shho-roboti/>

4. Щур М. Україна в еру нечитання [Електронний ресурс]. – Радіо Свобода. – 09 грудня 2016. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28166311.html>

5. Schweighauser P. Literature in the Digital Age: from Close Reading to Distant Reading. – Future Learn. Online course: <https://www.futurelearn.com/courses/reading-digital>

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Н. В. Скуба

*Спочатку я відкривав істини, відомі багатьом
потім став відкривати істини, відомі декільком
і нарешті став відкривати істини
нікому ще не відомі*

(К. Е. Цюлковський)

У наш час гостро постає проблема творчого розвитку особистості. Тому в школах посилюється увага до розвитку творчих здібностей молодших школярів та їх виявлення. А однією з важливих складових літературної компетентності є особистісно-діяльнісна компетенція молодшого школяра. Вона передбачає реалізацію літературно-творчих здібностей дітей, зумовлену високим інтересом до читання літературних творів.

Творчі можливості молодших школярів реалізуються в різних видах діяльності, а саме в навчанні, грі, спілкуванні, трудовій діяльності. Тому майже з перших років своєї педагогічної роботи значну увагу приділяю розвитку творчих здібностей учнів. Творчість властива всім людям, тому намагаюсь створити для кожного свого учня оптимальні умови навчання, сформувати потребу вчитися, розвивати мислення, мовлення, прагнути проявити творчість у виконанні